

จิตสำนึกต่อสาธารณะ

* พ.ต.ท.ประสิทธิ์ สุขขวัญ *อาจารย์ (สบ 2) กลุ่มงานวิชาการ ศฝร.ภ.8

บทนำ

ในช่วงสี่ทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่กำลังพัฒนา ทางด้านอุตสาหกรรม และขณะเดียวกันมีการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เข้ามาช่วยในการเพิ่มผลผลิตอีกด้วย ในการพัฒนาดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องประสบกับปัญหามลพิษจากสิ่งแวดล้อมในทุกด้าน เช่น น้ำเน่า อากาศเสีย เสียงดัง เหล่านี้เป็นต้น เห็นได้ว่าการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้นเท่าใดปัญหาของสิ่งแวดล้อมก็จะตามมามากขึ้นเท่านั้น ประกอบกับการนำทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากมาใช้ปราศจากการจัดการดูแลอย่างเหมาะสม จนก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรม และมียั่งยืนอย่างรุนแรง ทรัพยากรดิน ป่าไม้ ป่าชายเลน ประมง และชายฝั่ง ถูกนำมาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยไม่มี การฟื้นฟูอย่างจริงจัง ส่งผลกระทบต่อความขาดแคลน มีการใช้สารเคมี ทางการเกษตรมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำและ ดิน (วงศกร ภูทอง)

ผลจากการพัฒนาดังกล่าว ทำให้สังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมในวิถีชีวิต ปัญหาสังคมต่างๆเกิดขึ้น มากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม การแข่งขันประกอบอาชีพ ปัญหาทางด้านจิตใจ โดยเฉพาะปัญหาการขาดจิตสำนึกต่อ สาธารณะของคนในสังคม ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่น่าห่วงใย แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนยังเชื่อว่าการแก้ปัญหาเรื่องจิตสำนึก ต่อสาธารณะยังมีแนวทางที่แก้ไขได้ ขอเพียงแต่ผู้คนในสังคมหันมาใส่ใจและเห็นโทษที่เกิดขึ้นของการขาดจิตสำนึกต่อ สาธารณะและที่สำคัญหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องเป็นกลไกในการแก้ปัญหาเรื่องนี้

ความหมายจิตสำนึกสาธารณะ

จิตสำนึกสาธารณะ ประกอบด้วยความหมายของคำสองคำเข้าด้วยกันของคำว่า “จิตสำนึก” กับ “สาธารณะ”

จิตสำนึก ความหมายตามพจนานุกรม หมายความว่า ภาวะที่จิตตื่นและรู้ตัวสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจาก ประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัสด้วยกาย โดยจิตสำนึกเป็นเรื่องของ Mind หรือ Spirit

สาธารณะ ในความหมายทางกฎหมายอาญามีคำสองคำที่เกี่ยวกับสาธารณะ คือ ทางสาธารณะ หมายความว่า ทาง บกหรือทางน้ำ สำหรับประชาชนใช้ในการจราจรและให้หมายความรวมถึงทางรถไฟและรถรางที่มีรถเดินสำหรับ ประชาชนโดยสารด้วย ส่วนอีกคำคือ สาธารณสถาน ซึ่งหมายความว่าสถานที่ใดๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้า ไปได้ ดังนั้นเห็นได้ว่าสาธารณะเป็นเรื่องของส่วนรวมที่ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน มีสิทธิ์ในการใช้ และมี หน้าที่ในการบำรุงรักษาร่วมกัน

การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ

การเปลี่ยนแปลงอันมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม ความก้าวหน้าของอุตสาหกรรม ที่มาควบคู่กับการเจริญทาง เทคโนโลยี และความเจริญเติบโตของเมือง ทำให้วิถีชีวิตในแบบชุมชนดั้งเดิม ถูกผลกระทบด้วย และกระทบถึงจิตสำนึก ของสังคมก่อให้เกิดปัญหาเรื่อง จิตสำนึกสาธารณะ ดังนั้นผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ดังนี้

1. ต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก โดยบุคคลในครอบครัวและครูในโรงเรียน ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในการอบรมสั่งสอน โดยเฉพาะการเป็นแบบอย่างที่ดี

2. บทบาทของชุมชน ชุมชนถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ผู้นำชุมชนและสมาชิกใน ชุมชนต้องตระหนักถึงความสำคัญต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ และเป็นที่น่าชื่นชมว่า บางชุมชนได้จัดทำโครงการ สร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมกิจกรรมการสร้างจิตสำนึก เช่น การเข้า ร่วมโครงการบำบัดน้ำเสีย โครงการกำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น

3. สื่อมวลชน สื่อมวลชนทุกแขนงควรตระหนักถึงความสำคัญและแสดงบทบาทให้ถูกต้องและมีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะ เพราะสื่อมวลชนจะนำเสนอข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง

4. การบังคับใช้กฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายถือว่าเป็นมาตรการที่สำคัญทางหนึ่งของการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งมีสาระสำคัญส่วนหนึ่งคือ ห้ามทิ้งขยะสิ่งปฏิกูลต่างๆ ลงในแม่น้ำลำคลอง หากผู้ใดฝ่าฝืนก็จะมีโทษปรับ เห็นได้ว่าจิตสำนึกสาธารณะของผู้คนในสังคมไทยยังอยู่ระดับต่ำ ในเมืองใหญ่โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร แม่น้ำลำคลองมีสีดำ ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเน่าเสียเป็นอย่างมากในหลายพื้นที่ แทนที่จะเป็นลำคลองที่ใสสะอาดมองแล้ว ชื่นตา ชื่นใจ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง ดังนั้น มาตรการทางกฎหมายถือว่าจำเป็นและมีความสำคัญ มิฉะนั้นสิ่งแวดล้อมจะถูกทำลายไปมากกว่านี้

บทสรุป

แม้ว่าจะมีกฎหมายออกมาบังคับใช้ นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดให้เป็นหน้าที่ของปวงชนชาวไทยทุกคน พิทักษ์ ปกป้อง อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีข้อห้ามต่างๆ มากมายและกำหนดโทษเอาไว้ก็ตามหรือมีมาตรการทางสังคมปลีกย่อยเป็นข้อห้าม ขอความร่วมมือ เช่น มีป้ายเขียนว่า “ โปรดอย่าทิ้งขยะลงในลำคลอง ” “ ห้ามปัสสาวะ ” “ ห้ามสูบบุหรี่ ” “ โปรดช่วยกันรักษาความสะอาดด้วย ” เหล่านี้เป็นต้น แต่ปัญหาด้านจิตสำนึกสาธารณะยังเกิดขึ้นและไม่พัฒนาเท่าที่ควรเป็น ปัญหาถามว่ามันเป็นเพราะอะไร ? แล้วเราจะแก้ปัญหานี้ได้อย่างไร ?

ผู้เขียนเห็นว่าควรแก้กันที่จิตใจของผู้คน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ เพื่อให้คนไทยตระหนักถึงความสำคัญ เห็นคุณค่าของสาธารณะสมบัติของชาติ ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในข้างต้น นับตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สื่อมวลชน หน่วยงานของรัฐ จะต้องตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทตนเอง และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหอย่างจริงจังและจริงจัง ผู้เขียนมั่นใจว่าจิตสำนึกสาธารณะของสังคมไทยจะพัฒนาได้ในไม่ช้า

บรรณานุกรม

วงศกร ภูทอง และอลงกต ศรีเสน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

พ.ศ. 2545 – 2549.

ประมวลกฎหมายอาญา